

если бы герой не испытывал страха перед смертью как возмездия за совершенные преступления, невозможность искупить грехи, не впал в отчаяние. Эта сцена укрупняет художественный образ Мазепы, делает его реалистически точным, объясняет неглубокое, поверхностное раскрытие сюжетной линии Мазепа – Матрена Кочубей, за что поэта укорял Пушкин. Для поэтов-романтиков ключевыми в создании художественного образа были жизнь-борьба героя за свободу, его любовь, смерть. В судьбе же Мазепы Рылеева заинтересовали прежде всего скрытая, низкая, корыстная борьба ради собственного блага и смерть, продемонстрировавшая агонию предательства и душевной пустоты.

Выводы. Художественные образы, созданные К. Рылеевым, лишены статичности, отличаются динамизмом, сложностью внутреннего мира. Эти образы интересны и тем, что “включены” автором в один из сложных “исторических узлов” (А. Н. Толстой), и именно исторические события помогают поэту укрупнить характеры, показать их национальную природу, раскрыть нравственные искания.

Художественная модель произведений К. Рылеева своеобразно дополняет образ Петра и его времени в гоголевской “Переписке”, выявляя новые грани в духовном опыте автора “Мертвых душ” и его современников.

Литература

1. Гоголь Н. В. Собрание сочинений: В 7 т.– Т. 6. Статьи.– М.: Художеств. лит., 1986.– 543 с.
2. Рылеев К. Несколько мыслей о поэзии // Декабристы. Антология: В 2 т. / Сост. Вл. Орлова.– Л., 1975.– Т. 2.– 448 с.
3. Аникст А. А., Мотылева Т. Л. Реализм // Литератур. энциклопед. слов. / Под общ. ред. В. М. Кожевникова, П. А. Николаева.– М., 1987.– 752 с.
4. Рылеев К. Петр Великий в Острогжске // Декабристы: Антология: В 2 т.– Л., 1975.– Т. 1: Поэзия.– 496 с.
5. Пушкин А. С. Опровержение на критики и замечания на собственные сочинения // Пушкин А. С. Собрание сочинений: В 10 т.– М., 1976.– Т. 6.– 508 с.
6. Ключевский В. О. Курс русской истории. Ч. IV // Сочинения: В 9 т.– М., 1989.– Т. 4.– 398 с.
7. Соловьев С. М. История России с древнейших времен: В 15 кн.– М., 1962.– Кн. VII (Т. 13–14).– 726 с.

Статья сдана в редколлегию
23.07.2008 г.

УДК 821.161.2.09.

Л. С. Семенюк — кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури Волинського національного університету імені Лесі Українки

“Чуден Днепр...” Миколи Гоголя і традиція творення похвали Дніпру-Борисфену в давній українській літературі

Роботу виконано на кафедрі української літератури ВНУ ім. Лесі Українки

У статті аналізуються твори українського фольклору й давньої літератури, в яких згадується або прославляється Дніпро-Борисфен. Вони розглядаються як основа, на якій постала пейзажна замальовка М. Гоголя “Чуден Днепр при тихой погоде...” та інші твори української романтичної літератури першої половини ХІХ ст. Простежено типологічні зв’язки між твором М. Гоголя та віршем Ф. Прокоповича “Похвала Борисфену”. Виявлено риси художньої майстерності обох авторів.

Ключові слова: похвала, похвальне слово, художній образ, традиція, романтизм.

Семенюк Л. С. “Чуден Днепр...” Н. Гоголя и традиция создания похвалы Днепру-Борисфену в древней украинской литературе. В статье анализируются произведения украинского фольклора и древней литературы, в которых упоминается или восславляется Днепр-Борисфен. Они рассматриваются как основа, на

которой возникла пейзажная зарисовка Н. Гоголя “Чуден Днепр при тихой погоде...” и другие произведения украинской романтической литературы первой половины XIX века. Рассмотрены типологические связи между произведением Н. Гоголя и стихотворением Ф. Прокоповича “Похвала Борисфену”. Определены черты художественного мастерства обоих писателей.

Ключевые слова: похвала, похвальное слово, художественный образ, традиция, романтизм.

Semenyuk L. S. Mykola Gogol’s “Chuden Dnepr...” and Tradition of Creation Praise to Dnipro-Borysfen in Ancient Ukrainian Literature. In this article Ukrainian folklore and ancient literature works are analysed, in which are mentioned and glorified Dnipro-Borysfen. They are regarded as basis, on which has sprung up Mykola Gogol’s landscape description “Chuden Dnepr pry tichoy pogode...” and other works of Ukrainian romantic literature of 1st half XIX century. Are followed typical links between works of M. Gogol and poem of F. Prokopovych “Pochvala Borysfenu”. Are founded features of artistic skills both of authors.

Key words: praise, letter of approval, artistic type, tradition, romanticism.

Постановка проблеми. Традиція творення урочистих піснеспівів, похвальних слів відома на нашій землі ще зі староруських часів [5]. Головним чином це були твори на похвалу Бога, Богородиці, святих, видатних осіб національної історії (князів, гетьманів, митрополитів). У жанровому відношенні такі твори репрезентовані кантами, псалмами, панегіриками, одами тощо. Поряд із оспівуванням видатних духовних і світських осіб в українській літературі від початків її творення спостерігається прагнення до прославлення національних святих, чудотворних ікон, знаків родового походження (гербів), себто тих об’єктів навколишньої дійсності, котрі були значимими в житті всієї нації. Ця традиція, міцно вкорінившись на національному ґрунті, продовжилась і в літературі нового часу, зокрема в перехідний період від літератури давньої до нової. Підтвердженням цього є творча практика Миколи Гоголя, автора чудової поетичної мініатюри “Чуден Днепр при тихой погоде...”, яка, з одного боку, продовжує давню традицію творення урочистих похвальних слів, а з іншого, засвідчує розвиток романтичних тенденцій у нашій літературі, їх глибоку закоріненість у традиціях давнього письменства. Вивчення цієї пам’ятки в такому аспекті досі не проводилося, хоч воно видається цікавим і перспективним для з’ясування ряду важливих літературознавчих проблем, зокрема “Микола Гоголь і давня література”, “Микола Гоголь і український романтизм”.

Мета цієї статті – дослідити витоки й еволюцію творення похвали Дніпру-Борисфену в давньому українському письменстві та її вплив на романтичні тенденції в українській літературі першої половини XIX ст., зокрема на творчість Миколи Гоголя.

Виклад основного матеріалу. Фольклорна традиція донесла до нас ряд легенд та переказів про походження дніпрових порогів та схилів. Зазвичай вони пов’язують історію Дніпра з історією столяного міста Києва. Одна із легенд розповідає про суперечку двох богатирів, що мали намір поселитися на берегах Дніпра. Аби помірятися силами, вони кидали каміння зі скель на протилежні береги. Зрештою богатир із правого берега переміг свого супротивника, і той змушений був уступити землю. Відтоді камені - “богатирі” так і залишилися лежати по обидва береги Дніпра [8, 173–174].

Знаменно, що з Києвом і Дніпром український народ пов’язував і виникнення козацтва. Легенда розповідає, що Київ населяли козаки. І коли король польський змусив їх залишити місто, то вони зібрали майно у вузлі, кинули свої свити на Дніпро, сіли на них, як на човни (в українському фольклорі козаки виступають як нездоланні лицарі-характерники), й попливли вниз за течією. Лише пороги затримали їх. Вони вийшли на берег, побудували курені, і відтоді та земля стала Запоріжжям [2, 15].

Із наведених прикладів бачимо, що для фольклорних творів характерна поетизація образу Дніпра. У народних легендах і переказах він є не лише важливим топографічним об’єктом, а й символічним утіленням волелюбних настроїв і прагнень українців.

В українській літературі найранішу згадку про Дніпро подає одна з перших оповідей недовіданої частини “Повісті врем’яних літ” (1113 р.), що, найімовірніше, має фольклорне походження, – про мандрівку апостола Андрія та пророкування ним майбутнього цих земель. За переказаною в літописі легендою, апостол Андрій “учащю в Синопии и пришедшо ему в Корсунь, увидѣ, яко ис Корсуня близь устьє Днѣпровское, и възхотѣ поити в Рим, и проиде в устьє Днѣпровское, и отполе поиде по Днѣпру горѣ, и по приклячюу приде и ста под горами на березѣ. И заутра встав и рече к сущим с ним учеником: «видите ли горы сия? Яко на сих горах восияеть благодать

божья; имать град велик бытии и церкви многи бог воздвигнути имать». И вшед на горы сия, благослови я и постави крест, и помолився богу, и сльз с горы сея, идеже послъже бысть Киев, и поиде по Днѣпру горѣ» [12, 13–14].

До Дніпра-Славути, як до могутньої природної стихії, здатної вчинити диво, звернутий плач-моління Ярославни, дружини князя Ігоря Святославича зі “Слова о полку Ігоревім”:

*О Днепре Славутицю!
Ты пробилъ еси каменныя горы
сквозь землю Половецкую.
Ты лелѣялъ еси на себѣ Святослави насады
до плѣку Кобякова.
Возлелѣи, господине, мою ладу къ мнѣ,
абыхъ не слала къ нему слезъ на море рано [6, 48].*

Словесний образ Дніпра-Славути доповнюється в наступні віки, особливо з кінця XVI ст., коли виникає українська силабічна поезія. Разом зі згадками про столий Київ тогочасні поети згадують і описують Дніпро. Показовим у цьому плані є вірш “Како Андрей св[ятий] апостол пришел въ Киевград къ невірним” із Загоровського збірника 80–90-х років XVI ст. Вірш є художньою переробкою цитованого вище уривка з “Повісті врем’яних літ”. Однак якщо легендарний апостол Андрій ще не вживав власних назв ні гір, ні міста, що колись виросте на них, то невідомий автор вірша стверджує:

*Та же во град Киев по Днѣпру странствова...
На горах кievских молитву сотворив... [9, 131].*

Від початку XVII ст., коли Київ знову стає осередком культури і науки, його літературний образ суттєво збагачується [3], а разом із ним увиразнюється й художній образ Дніпра, який за ренесансною традицією тепер нерідко іменується Борисфеном (давньогрецька назва Дніпра).

На різноманітні згадки про Дніпро натрапляємо у віршах Мартина Пашковського (“Дії турецькі і змагання козацькі з татарами”, 1615 р.), Івана Домбровського (“Дніпрові камени”, 1619 р.), Бартоломея Зиморовича (“Пам’ять війни турецької, року 1621-го польським народом перенесеної”), Касіяна Саковича (“Вірші на жалостний погреб Петра Конашевича-Сагайдачного”, 1622 р.) та інших поетів XVII ст. Для М. Пашковського “Дніпро – Славути зветься, бо це ріка славна” [10, 186], І. Домбровського дивують “Дніпра-Бористену луки квітчасті й ниви прегойні” [10, 201], у Б. Зиморовича “Дніпро прудкоплинний голосні пороги мочить” [10, 225], а в К. Саковича невпинний плін Дніпра асоціюється зі славою гетьмана:

*Поки Дністер із Дніпром многорибні плинуть,
Поти справи всі твої славно будуть линуть [10, 245].*

У цих та інших віршах Дніпро фігурує у зв’язку з подіями української історії, зокрема з козацькими війнами XVII ст. Цей образ, попри відсутність безпосередніх його описів, пройнятий духом героїки і виступає символічним втіленням української землі.

Першим, хто по-справжньому прославив ріку на схилах київських гір, став Феофан Прокопович. У своїх латиномовних віршах “Опис Києва” та “Похвала Борисфену”, що увійшли до теоретичного курсу “Про поетичне мистецтво” (1705 р.), поет творить величний образ Києва і його не менш величної ріки. У вірші “Опис Києва” Ф. Прокопович із захопленням і справжньою синівською гордістю описав столицю України, а точніше – те місце, на якому стоїть Київ. За визначенням А. Макарова, це “перший в українській поезії зразок урбаністичної лірики” [4, 212], написаний у незвичному для сучасного читача розкішному декоративному стилі. Тут вдало застосовано засіб ампліфікації, що нагадує каталог можливих назв і характеристик того самого предмета. У ампліфікованому вірші змінюється лише словесна форма поетичних висловлювань, а їх суть і предмет залишаються незмінними. На думку В. Шевчука, “Опис Києва” – це “барокова гра” [14, 315], адже автор дев’ятнадцять

разів варіює зміст двох перших рядків, у різний спосіб обігруючи ту саму думку. При цьому за допомогою вишуканих, урочистих слів він створює декоративний опис не лише самого міста, а й усього, що його оточує: ріки, гірських схилів, міського муру. Вірш побудований на антитезі: перший рядок кожного двовірша описує води Дніпра, що зі східного боку омивають мури міста, а в кожному другому рядку йдеться про гори в західній частині Києва. У такий спосіб створюється зрима картина природного ландшафту міста і його неповторних краєвидів у будь-яку пору дня. Для характеристики Дніпра-Борисфена Ф. Прокопович уживає такі декоративні вислови: “В місті шумить плескіт вод Борисфена, де сходить Люцифер”, “Хвиля об берег б’є той, що до Аврори лежить”, “Там, звідки Фосфор іде, в місті шум чути води”, “З шумом б’ють хвилі, й вода омиває лиш східну частину”, “Тоне у водах частина, що звернена до сходу сонця”, “Міста частина, що біля ріки, бачить перше проміння”, “Хвилі ріки Борисфена зі сходу сягають до міста” і под. [7, 43–44]. Як бачимо, у вірші “Опис Києва” Ф. Прокопович продемонстрував неабиякий поетичний талант та версифікаційну майстерність.

Справжню урочисту оду на честь Дніпра, його величі й могутності поет творить у латиномовній “Похвалі Борисфену”. На думку В. Шевчука, “основна ріка України зовсім не постає тут як її символ, а описується у відсторонених, правда, із патетичними перебільшеннями, тонах” [14, 315]. Справді, опис ріки сповнений перебільшень: Дніпро уподібнюється до моря, біля нього – скелі великі, ярість вод “шалена”. Є й реальні описи: ріка часто міняє русла (В. Шевчук вважає, саме це могло стати приводом авторського захоплення Дніпром), її луки повні трав, вода – м’яка й прозора, а в доколишніх лісах бджоли відкладають мед, по узбіччях – міста і села. Окрім того, Дніпро постає як важлива торговельна артерія та природна перепона для ворогів. Як підсумовує В. Шевчук, твір Ф. Прокоповича написаний “холодно і відсторонено, але добре виробленим, класичним віршем” [14, 315].

Однак, на нашу думку, треба віддати належне поетові, який чи не вперше в українській літературі творить таку величну похвалу Дніпру, виявляє своє захоплення ним і навіть синівську любов. Підтвердженням цього є те, що поет починає свій твір словами похвали “Славен будь...”, а до Дніпра звертається як до найріднішої особи, використовуючи численні епітети: “отче великий, завжди повноводий, глибокий!” [7, 36]. Щире здивування і захоплення величчю Дніпра-Борисфена відчувається і в таких рядках вірша:

*Ти багатіший за інші річки усі разом, а може,
І найславніший. Пружна течія береги роз’єднала
Так, що й стріла неспроможна здолати всю відстань між ними.
З морем самим позмагатися любиш, розлившись, неначе
Німфа Фетіда, що прагне до батька подібною стати [7, 36–37].*

Поета вражає швидка течія Дніпра, здатна виривати з корінням столітні дуби, шквал води, що “круті береги підриває і валить у воду”. Наступні реальні описи багатства навколишніх лісів і лук теж не позбавлені авторського захоплення: автор милується “любими серцю просторами цих берегів неозорих”, розлогими луками, густими лісами. Далі наводить народний вислів про те, що Дніпро-Борисфен “молоком і медом наповнений, а не водою” [7, 37].

Щоб більш зримо передати свої особисті враження від об’єкта опису, автор уживає вишукані поетичні фігури, зокрема порівняння:

*...він хвилями блиска, мов сріблом;
Зрошує спрагли вуста подорожніх, нектар мов солодкий...
...ясно-жовтий пісок промениться
Так у глибокому руслі, що золотом щирим здається,
Всюди розсипаним... [7, 37].
Враження від описаної пейзажної картини підсилює риторична фігура:
Хто б навтішатися досить спромігся
Любими серцю просторами цих берегів неозорих,
В сонячній сяйві що мріють? [7, 37].*

Очевидно, що саме синівська гордість за свою землю, яка має таку окрасу, змусила поета вдатися до патетичного вигуку: *“О славо і гордосте наша одвіку!”* [7, 37]. Предметом гордості для автора є також Київ, який завдяки Дніпру має чимало всіляких благ. Київ для поета – *“мати держави могутньої”* (мається тут на увазі, очевидно, Росія, під владою якої в той час перебувала Україна) і батьківщини оздоба, а Дніпро, окрім усього іншого, – засіб оборони від *“ворога злого”*.

У вірші Ф. Прокоповича Дніпро-Борисфен постає персоніфіковано. Автор звертається до нього як до живої істоти, як до природного об'єкта великої ваги, що здатен впливати не лише на життєдіяльність населення довколишніх місцевостей, а й на існування цілої держави:

*Слід пригадати також, що в човни вояків посадивши,
Понтові, Чорному морю, погрози ти кидав, бувало,
Й страх наганяв там. Але батьківщину свою найчастіше
Краще за мури усякі борониш, і ворога злого,
Шлях заступивши, примушуєш геть відійти до кордонів* [7, 37].

Усе сказане дає підстави вважати, що твір Ф. Прокоповича – не холодний об'єктивно-раціональний опис, а вияв справді щирого, глибокого почуття поета до головної водної артерії своєї батьківщини. Як перший такий твір в українській літературі він посідає особливе місце в історико-літературному контексті.

Таким чином, українські фольклорні тексти та літературні пам'ятки XI–XVIII ст. дають можливість дослідити зародження й становлення традиції оспівування Дніпра в усній і писемній словесності. Українські митці слова (літописці, поети) прагнули зафіксувати значимість Дніпра-Борисфена для України та українців і тому складали похвалу ріці.

Очевидно, цими ж мотивами керувався й Микола Гоголь, коли творив опис об'єкта гордості українців – могутнього Дніпра у своїй повісті *“Страшна помста”* (1832 р.). Красу і велич ріки письменник майстерно передав у прозовій формі, яка нагадує ритмізовану форму давніх *“похвальних слів”*, котрі виголошувалися в особливо урочистому тоні. Спробуємо показати цю подібність, розбивши фрагмент тексту на поетичні рядки:

*Чуден Днепр при тихой погоде,
когда вольно и плавно мчит сквозь леса и горы
полные воды свои.
Не зашелхнет;
ни прогремит.
Глядишь, и не знаешь,
идет или не идет его величавая ширина,
и чудится, будто весь вылит он из стекла,
и будто голубая зеркальная дорога,
без меры в ширину,
без конца в длину,
реет и вьется по зеленому миру* [1, 141].

Подібно до Ф. Прокоповича, який милується глибоким руслом ріки, на дні якого жовтий пісок здається *“золотом щирим”*, *“просторами берегів неозорих”*, що ледь помітні в сонячному сяйві [7, 37], Микола Гоголь захоплено описує глибину й прозорість дніпрових вод: *“Любо тогда и жаркому солнцу оглядеться с вышины и погрузит лучи в холод стеклянных вод и прибрежным лесам ярко осветиться в водах”* [1, 141]. Цю картину доповнює персоніфікований опис прибережних лісів, які любуються своєю красою у водах Дніпра.

Таємничо-грізний вигляд середини ріки автор передає шляхом застереження: *“В середину же Днепра они [леса] не смеют глядеть: никто, кроме солнца и голубого неба, не глядит в него. Редкая птица долетит до середины Днепра”* [1, 141].

Гоголівське захоплення Дніпром (*“Пышный! ему нет равной реки в мире”* [1, 141]) співзвучне з тим, що його виголошує Ф. Прокопович у своєму творі: *“Ти багатіший за інші річки усі разом, а може, і найславніший”* [7, 36].

Багатство зорових образів демонструє М. Гоголь, подаючи дивовижної краси опис картини зоряної ночі над Дніпром: “Чуден Днепр и при теплой летней ночи, когда все засыпает – и человек, и зверь, и птица; а бог один величаво озирает небо и землю и величаво сотрясает ризу. От ризы сыплются звезды. Звезды горят и светят над миром и все разом отдаются в Днепре. Всех их держит Днепр в теплом лоне своем. Ни одна не убежит от него; разве погаснет на небе” [1, 141–142].

Кольорова срібно-золотиста палітра цієї картини доповнюється іншими, чорно-синіми барвами, в наступному епізоді опису, що контрастує з попереднім. Тут усе темне, похмуре, грізне: чорний ліс, чорні сплячі ворони, тінь від високих гір, що хоче прикрити ріку... І тільки синій Дніпро вирізняється на цьому тлі, адже “Нет ничего в мире, что бы могло прикрыть Днепр. Синий, синий, ходит он плавным разливом и середь ночи, как середь дня; виден за столько вдаль, за сколько видит может человечесь око. Нежась и прижимаясь ближе к берегам от ночного холода, дает он по себе серебряную струю; и она вспыхивает, будто полоса дамасской сабли; а он, синий, снова заснул. Чуден и тогда Днепр, и нет реки, равной ему в мире!” [1, 142]. Останні слова, що звучать рефреном у творі, підсилюють смислове наповнення наведеного опису, унікальність зафіксованого автором моменту.

Завершальним акордом цієї поетичної мініатюри є опис бурі на Дніпрі. Це вражаючої сили романтичний малюнок, що має надзвичайне експресивне забарвлення. Тут немає того відстороненого погляду, який демонструє Ф. Прокопович у своїй “Похвалі Борисфену”:

*Часто лютує швидка течія, і тоді у нестямі
Навіть столітні дуби вириває укупі з корінням;
З шалом круті береги підриває і валить у воду;
Грізно шумить, як зустріне якусь на шляху перепону.
Угомониться тоді лиш, як зборе [7, 37].*

У М. Гоголя картина бурі на Дніпрі насамперед вражає нагромадженням зорових та слухових образів. Якщо його попередник Ф. Прокопович відтворив силу швидкої, невпинної течії, то М. Гоголь створює значно моментальнішу картину: “Когда же пойдут горами по небу синие тучи, черный лес шатается до корня, дубы трещат и молния, изламываясь между туч, разом осветит целый мир – страшен тогда Днепр! Водяные холмы гремят, ударяясь о горы, и с блеском и стоном отбегают назад, и плачут, и заливаются вдали. Так убивается старая мать козака, выпроважая своего сына в войско” [1, 142].

Описуючи стан Дніпра в різні пори доби і за різних умов (“при тихой погоде”, “при теплой летней ночи”, серед темної ночі, під час бурі), М. Гоголь демонструє високу художню майстерність. Особливу роль у творі виконує анафора “Чуден Днепр...”, котра акумулює увагу читача на об’єкті зображення та виступає важливим засобом градації. Цей вислів сприяє і синтаксичній організації тексту, його поділу на окремі змістові періоди. Аби уникнути повторюваності, монотонності, автор використовує ще один синтаксичний прийом: він двічі використовує анафору на початку періодів, а далі – в кінці та в середині. В останньому епізоді письменник подає контрастний за змістом, але синтаксично однотипний з попередніми вислів – “...страшен тогда Днепр!” [1, 142]. Художня і синтаксична завершеність описаної пейзажної картини дозволяє розглядати аналізований уривок як самостійний літературний текст, хоча в контексті твору він слугує важливим пейзажним тлом, на фоні якого розгортаються основні події.

Повість М. Гоголя “Страшна помста”, до якої увійшла поетична мініатюра “Чуден Днепр при тихой погоде...”, була створена в 1832 році. Тож, можливо, що під її впливом Т. Шевченко міг створити свій поетичний шедевр “Реве та стогне Дніпр широкий”, яким відкривається балада “Причинна” (1837 р.). Картини буремної ночі на річці подивуємо і в інших творах романтичної літератури, зокрема в баладі “Смерть бандуриста” А. Метлинського. Початкові пейзажі цих творів є продовженням тієї традиції, що відобразилася у творах давньої української літератури (насамперед у Ф. Прокоповича) та в неперевершеній пейзажній замальовці М. Гоголя. Для порівняння:

у Шевченка:

*Реве та стогне Дніпр широкий,
Сердитий вітер завива,
Додолу верби гне високі,
Горами хвилю підійма [13, 14];*

у Л. Боровиковського:

*Дніпр клекоче, стогне, плаче
Й гриву сивую трясе;
Він реве й на камінь скаче,
Камінь рве, гризе, несе [11, 152].*

Висновки. Отож, проведене нами дослідження дає підстави стверджувати, що Микола Гоголь своєю творчістю продовжував традиції давнього письменства в нашій літературі, зокрема традицію творення урочистих, похвальних слів. І хоча його поетична мініатюра “Чуден Днепр...” – це, швидше, пейзажна замальовка, аніж спеціально творена похвала головній ріці України, проте можемо з певністю стверджувати, що кращої і величнішої похвали Дніпру-Борисфену наша література не знає. М. Гоголь, як і його попередник Ф. Прокопович, не створив образу-символу України, адже він не ставив перед собою такого завдання, проте невдовзі його витворив інший український поет-романтик – Т. Шевченко, очевидно, не без впливу свого талановитого сучасника. З огляду на це твір Миколи Гоголя варто вважати знаковим у контексті української романтичної літератури, яка творила національні контури нашого письменства.

Література

1. Гоголь Н. В. Избранное / Вступ. ст. П. А. Николаева. – М.: Просвещение, 1986. – 400 с.
2. Дей О. І. Київ у народній поетичній творчості // Народна творчість та етнографія. – 1982. – № 2. – С. 9–21.
3. Крекотень В. І., Сулима М. М. Мати міст руських: (Біля джерел поетичного портрета) // Рад. літературознавство. – 1981. – № 7. – С. 62–65.
4. Макаров А. Світло українського бароко: Нариси. – К.: Мистецтво, 1994. – 288 с.
5. Семенюк Л. Похвала князю Романові Мстиславичу і традиція творення героїчних піснеспівів князем в українській літературі середньовіччя (на матеріалі літописів XII–XV ст.) // Наук. вісн. Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки. Філол. науки. – 2006. – № 6. – С. 126–134.
6. Слово о полку Ігоревім / Упорядкув. та прим. О. Мишанича. – К.: Рад. шк., 1986. – 310 с.
7. Українська література XVIII ст.: Поетична творчість. Драматичні твори. Прозові твори / Вступ. ст., упорядкув. і прим. О. Мишанича. – К.: Наук. думка, 1983. – 696 с.
8. Українська народна поетична творчість. Хрестоматія / Упоряд. Ф. Поліщук. – Вид. 2-ге, доп. – К.: Рад. шк., 1968. – 560 с.
9. Українська поезія кінця XVI – початку XVII ст. / Упоряд. В. П. Колосова, В. І. Крекотень. – К.: Наук. думка, 1978.
10. Українські гуманісти епохи Відродження: Антологія: У 2-х ч. – Ч. 2. – К.: Наук. думка: Основи, 1995. – 432 с.
11. Українські поети-романтики 20–40-х років XIX ст. – К., 1968.
12. Хрестоматія давньої української літератури (до кінця XVIII ст.) / Упоряд. О. І. Білецький. – Вид. 3-те, доп. – К.: Рад. шк., 1967. – 784 с.
13. Шевченко Т. Г. Кобзар / Вступ. ст. О. Гончара. – К.: Дніпро, 1982. – 647 с.
14. Шевчук В. Муза Роксоланська. Українська література XVI–XVIII століть: У 2-х кн. – Кн. 2.: Розвинене бароко. Пізнє бароко. – К.: Либідь, 2005. – 728 с.

Статтю подано до редколегії
20.07.2008 р

УДК 821.161.1

Л. В. Скибицкая – кандидат филологических наук,
доцент кафедры теории и истории русской литературы
Брестского государственного университета
имени А. С. Пушкина (Республика Беларусь)

“Вечера на хуторе близ Диканьки” Н. В. Гоголя в контексте становления русской новеллистики